

Nagy Ignác: Budapesti séták* (részlet)

...ily időben Budapesten bizony még az írónak sem lehet kedve magát sétálásra szánni, ámbár a sarat eléggé megszokhatta, ha valaha tisztelt barátaival finom irodalmi vitatkozásba kelle bocsátkoznia.

Az eső úgy hull, mintha az égben valamennyi angyalok versírásra kárhoztak volna, s emellett a szél oly keservesen nyögdécsel, mintha hang nélküli első énekes kötelességeit kellene teljesítnie; alant pedig a valódi rendőrtérmetű sár és habarék a csizmák legrejtettebb titkaihoz is utat tör magának, és kaput nyit a csúznak s rekedtségnek, melytől az írónak óvakodnia kell, ki csak addig ehetik, meddig dolgozik, s melynek széles e világon csupán a színházak tagjai vehetik hasznát, sőt néha a színházi közönség is, midőn e bajok következtében az érdekes művészek és drága művésznők némelyeit nem láthatja és nem hallhatja.

Mindössze is csak szűk szobánk ablakáig sétálhatunk tehát, mely a Duna nem annyira szőke, mint agyagszínű hullámainra nyílik, s gondolatokat iparkodunk meríteni e nedves elemből, miket eszerint legalább szászaknak senki nem fog gúnyolhatni.

Furcsa az, midőn az ember így Budáról Pestre átnéz! Mennyi nagy ház s mily kevés nagyság; mennyi széles tér, s mily sok szűkkeblűség; hány egyenes utca s mennyi egyenetlenség és tekervényes görbe eljárás; mennyi magas torony s mennyi aljasság; mily sima járdák s mily durva lehurrogatások úton-útfélen; mennyi mozgó test s mily kevés működő lélek; mennyi fia a hazának s mily kevés hazafi; mennyi orvos és hány orvosolatlan baj; hány ügyvéd s mennyi jó ügy védelem nélkül; hány túlterhelt és hány üres gyomor; mennyi pénz és mennyi – de mennyi adósság!

Az egész országban sehol sem érintkeznek annyiszor egymással a legnagyobb szélsőségek, mint Budapesten, mindent találhatni itt, még gyermekeket is; mindent kaphatni, még verést is; mindent láthatni, még éhhalált is; mindent érezhetni, még bőséget is a nélkülözésben; mindent ízelhetni, még keserűséget is az igazmondás következtében; mindent hallhatni, még magyar szót is, és mindent eladhatni, még a becsületet is, mely most sokkal olcsóbb a marhahúsnál, mit annál inkább csodálhatni, mivel az ökrök száma sokkal nagyobb, mint a becsületes embereké.

Ezek mellett mindazáltal fogyatkozások is vannak, mik közül néhányat szinte elsorolunk.

Budapesten nem találhatni vendégszeretetet, mely hajdan oly híressé tévé a magyart; mert ezen szép tulajdonsága annyi vendéget csődíte be, hogy ugyancsak megadá a vendégség árát, s maga csaknem idegenné lett; nem kaphatni uzsora nélkül segílyt a szükségben, noha törvényeink az uzsoráskodást tilalmazzák; nem láthatunk világosságot, mert ezt rossznak tartják, minthogy a Nemzeti Színház légszeszvilágának rossz a szaga, s nálunk ily fontos ok is elég a jónak megdöntésére; nem érezhetni meleget a fűtetlen szobában, mert szokásaink azt hozzák magokkal, hogy néhány kiváltságos fakereskedő nyakig melegben üljön, habár százezer szegény kénytelen is emiatt dideregni; nem ízelhetni a híres magyar borok jóságát, mert a Duna oly hatalmas, hogy a pincéket lehetlen előle elzárni; nem hallhatni őszinte örvendezést másnak boldogulása fölött, mert a magyar rendszeren csak akkor boldogul, ha magyar lenni vagy élni megszűnt; és nem adhatni el drágán a magyar elme becses termékét, mert ez nem agár, nem kopó, sőt még csak nem is tajtékpipa!

Ki merné aztán még mondani, hogy Budapest nem Magyarország fővárosa, s hogy Budapesten nem kellemes az élet?!

S kik ezt még tagadni merészlenék, azok bizonyosan önkényt jobb véleményre térendnek azok olvasása után, mik most itt következnek.

A gyarló emberek az élet kellemei s boldogság föltételei közé sorozzák a címeket is, ezt bizonyosan egy táblabíró sem fogja tagadni, és így Magyarország valamennyi férfia mellettünk van, ki tízforintos nadrágot visel, s azonfölül tíz iskolának padjába véste nevét.

Az első cím – ember, mely azonban oly általános, hogy természetesen nemigen nagy becsben

tartatik, s alkalmasint azért történik oly sok embertelenség, mintha az állatok országához igen közel lagnánk. E cím mindinkább kimegy tehát a divatból, s többnyire így szoktuk magunkat kifejezni: *Gazdag úr, szegény ember*, vagy éppen szegény Ördög, mi azt látszik bizonyítani, hogy nálunk oly jó dolga van a szegény embernek, mintha pokolban volna. A németek ember helyett bolondnak is szokták a szegényt nevezni:

Armer

Narr!

**,

ezt azonban igen hibás elnevezésnek tartjuk, mert a bolondnak szabad az igazat kimondani; ám ha nálunk a szegény igazat szól, ugyancsak fájdalmasan tapasztalhatja, hogy erre teljességgel nincs szabadsága.

A többi címek, mikben Budapesten minden ember részesülhet, így következnek bötűrendben:

Adós, ennek megszerzésére csak egy kis aláírás kívántatik, s hogy ne kényszerüljünk érette mindenestre fizetni, arról hazai törvényhozóink atyáskodólag gondoskodtak. Mellékcíme – arszlán.

Bérlő, ez annak címe, ki a macskát zsákban veszi, azaz egyszerre fizeti le huszonkét játékszíni előadás díját előre, és aztán vakarja fejét, ha nem viszket is. Egyébiránt az ily bérlő nem haszonbérlő. Mellékcíme – az unatkozott.

Csődhirdető, ezen cím az átmenetet képezi a becsületes iparúzéstól a gazdasághoz, és semmibe sem kerül, azaz – a lelkiisméretbe.

Dologkerülő, ehhez már kissé jobb születés kívántatik, különben viselőjének halála napján egy darab kötél igen meg fog nyúlni.

Éhező, ehhez leginkább a rendíthetlen becsületesség és jellemzilárdság által juthatni, a magyarság pedig többnyire nélkülözhetlen föltétel.

Fegyenc, azon ajtó, melyen át e címhez juthatni, önkényt megnyílik, ha valamely más ajtót megnyitunk anélkül, hogy erre jogosítva lettünk volna.

Gondnok, e cím azokat illeti, kik arról gondoskodnak, hogy az árváknak idővel ne legyen mi fölött gondoskodniok.

Honfi, egyél, igyál, és táncolj közcélokra – és megvan.

Iparlovag, iparkodjál lovagias elszántsággal sajátoddá tenni a másét, de mindig tiszta fehér kesztyűben, és tied a szép cím.

Költő, csak akarni kell, és, megy, mert a pénzköltő is vagy a magáét, vagy a másét költi.

Léhűtő, mihelyt egy este nyolc csésze teát háborodás nélkül meg tudsz inni, föl vagy vétetve e cím viselői közé.

Műismerő, segítsd valamely művésznő páholyában széke mögött a levegőt fogyasztani, és tied

a dicsőség.

Népbarát, töröld szemeidet, midőn éhes koldust látsz, és siess a kaszinóba ebédelni, s ki vagy kürtölve mint buzgó népbarát.

Okos, ezt kerüld, mert ha erre érdemesnek tartanak, bizonyosan nem fogsz más címet kapni, ezen egy pedig mindenesetre kevés.

Pörvesztő, ennél nincs könnyebb, mielőtt az ügyvédi oklevél zsebedben van!

Rüpők, csak egy volt ugyan még Pesten, és az is Debrecenből*** jött, de ha meg akarsz halni, bátran használhatod ezen címet.

Szalonfi, igen könnyű cím, mert száz sem ér föl egy derék férfi súlyával.

Tag, Budapesten száz társaság van, melynek tagja lehetsz, s melyek csak azért nevezik részeseiket tagoknak, mivel csupán egyes tagokra van szükségök, s nem az egész emberre, ki nálunk százfelé szakadni kénytelen. Legjobb lesz tehát, ha lábaidat az állatkínzás elleni társulatba, hasadat a természettudományiba, gyomrod a kaszinóba s kezeidet a takarékpénztárba nyújtod. Szívedre és fejedre még most nincs szükség.

Uzsorás, ezt igen sokan gyalázzák, de igen sokan fölkeresik, mert ki ócsárol, vásárol; és e címet igen könnyen elnyerheted, mert ehhez csak pénz kell.

Az utolsó két betűvel adósak maradunk annak bebizonyítására, hogy semmi tökéletes nincs e földön, s csak azt jegyezzük még meg, hogy kiket a főnnebbi címek sem vonzanak a budapesti élet megéléséhez, annak rossz ízletét semmi nem fogja megorvosolni...

*Megjelent: Nagy Ignác: Szúnyogok. Bp. 1848. 95–101.

**Armer Narr! – szegény bolond. (német)

***Rüpők... Debrecenből – utalás Szigligeti Ede népszínművére, a Debreceni ripők-re, amelyet a Nemzeti Színház 1845 január 4-én mutatott be, s mindössze egy alkalommal játszották. Nagy Ignác gyakran emlegeti e művet mint a szellemi silányság elrettentő példáját. Az 1845-ben álnéven megjelentetett anekdotagyűjteményében – Gyömbéri Darázs Jónás: Bors és paprika – többször is.

URACSOK, ARSZLÁNNŐK

Budapesti életképek

1840-1848

Válogatás Nagy Ignác műveiből

<http://mek.niif.hu/04900/04933/html/index.htm>

Az ember tragédiája: London szín (Zichy Mihály)